

سهام هر یک از شرکای اتحادیه از کل واردات گاز اتحادیه طی سه ماهه نخست سالهای ۲۰۲۲، ۲۰۲۱ و ۲۰۲۰ (درصد)

کشور	سه ماهه نخست ۲۰۲۲	کشور	سه ماهه نخست ۲۰۲۱	کشور	سه ماهه نخست ۲۰۲۰
روسیه	۲۸٫۷	روسیه	۳۵٫۶	ایالات متحده	۲۱٫۸
ایالات متحده	۷٫۹	ایالات متحده	۲۲٫۸	روسیه	۱۵
نروژ	۷٫۹	نروژ	۱۰٫۷	نروژ	۱۴٫۷
قزاقستان	۷٫۷	الجزایر	۸٫۲	الجزایر	۱۴
لیبی	۶٫۹	انگلستان	۷٫۶	انگلستان	۱۱٫۴
عربستان سعودی	۶٫۴	آذربایجان	۶	قطر	۷٫۸
انگلستان	۵٫۸	سایر کشورها	۱۴	سایر کشورها	۱۶
سایر کشورها	۲۸٫۷	کل	۱۰۰	کل	۱۰۰

سهام هر یک از شرکای اتحادیه از کل واردات نفت اتحادیه طی سه ماهه نخست سالهای ۲۰۲۲، ۲۰۲۱ و ۲۰۲۰ (درصد)

کشور	سه ماهه نخست ۲۰۲۲	کشور	سه ماهه نخست ۲۰۲۱	کشور	سه ماهه نخست ۲۰۲۰
روسیه	۲۸٫۷	روسیه	۳۵٫۶	ایالات متحده	۲۱٫۸
ایالات متحده	۷٫۹	ایالات متحده	۲۲٫۸	نروژ	۱۵
نروژ	۷٫۹	نروژ	۱۰٫۷	نروژ	۱۴٫۷
قزاقستان	۷٫۷	الجزایر	۸٫۲	الجزایر	۱۴
لیبی	۶٫۹	انگلستان	۷٫۶	انگلستان	۱۱٫۴
عربستان سعودی	۶٫۴	آذربایجان	۶	قطر	۷٫۸
انگلستان	۵٫۸	سایر کشورها	۱۴	سایر کشورها	۱۶
سایر کشورها	۲۸٫۷	کل	۱۰۰	کل	۱۰۰

جنگ اوکراین و تحریم روسیه تغییرات مهمی در بازار نفت پدید آورد

چه بر سر نفت روسیه آمد؟

مهدی عباداللهی
دبیر گروه اقتصاد

۲۴ فوریه ۲۰۲۲ (۵ اسفند ۱۴۰۰)، با اولین حملات نظامی روسیه به اوکراین این کشور وارد جنگ سختی شد و حال نزدیک به ۱۹ ماه از آن روزهای گذرد. فارغ از هر موضوعی، حالا هم اقتصاد جهان تأثیری از این جنگ پذیرفته و هم برخی معادلات در حوزه تجارت به هم ریخته است. یکی از این اتفاقات، تغییر نقشه تجاری روسیه از جهان (شرق و غرب) به سمت شرق و مناطق خارج از اعضای ناتو است. گرچه مراکز آماری روسیه از مدت‌ها پیش، انتشار اغلب آمارهای تجاری را محرمانه اعلام کرده‌اند اما در این گزارش با استفاده از آمارهای گمرکی برخی شرکای اصلی تجاری روسیه به بررسی تغییر و تحولات مبادلات این کشور پرداخته شده است. آمارها نشان می‌دهد حجم تجارت ماهانه روسیه در حال حاضر به ۲۸ میلیارد دلار رسیده که گرچه نزدیک به رقم قبل از جنگ است اما از ۵۷ میلیارد دلار اواخر سال ۲۰۲۲ کمتر است. اما موضوع اصلی، چند اتفاق قابل تأمل است. اولی کاهش شدید روابط تجاری و به ویژه وابستگی اتحادیه اروپا به نفت و گاز روسیه است. دومی، جایگزینی روسیه در نفت و گاز با آمریکا و قطر و کشورهای دیگر است. سومی نیز، رشد چشمگیر واردات نفت و گاز روسیه از سوی هند، چین و ترکیه است. برزیل و دیگر کشورهای شرق آسیا نیز به طور غیررسمی از تحریم‌های اتحادیه اروپا و آمریکا تبعیت نکرده و جزء خریداران نفت و گاز و کالاهای روسیه بوده‌اند. اتفاق دیگر، وضعیت منابع ارزی، تورم و شرایط اقتصاد کلان این کشور است. روس‌ها به واسطه اصلاحاتی که طی سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ در حوزه ارزی و به ویژه بانکی انجام داده‌اند، تاکنون توانسته‌اند جلوی رشد افسارگسیخته تورم را بگیرند.

کاهش ۸۲ درصدی واردات اتحادیه اروپا از روسیه

طبق گزارش‌های یورواستات (دفتر آماری اتحادیه اروپا)، تجارت اتحادیه اروپا با روسیه از زمان آغاز جنگ روسیه با اوکراین به شدت تحت تأثیر تحریم‌ها و محدودیت‌های اتحادیه اروپا قرار گرفته است. طبق این گزارش‌ها، ارزش صادرات اتحادیه اروپا به روسیه بین فوریه ۲۰۲۲ (شروع جنگ) تا مارس ۲۰۲۳ حدود ۵۰ درصد کاهش و واردات اتحادیه اروپا از روسیه در این دوره ۸۲ درصد کاهش یافته است.

کاز آمریکا و قطر جایگزین گاز روسیه

آمارهای یورواستات نشان می‌دهد شش گروه محصول وارداتی از روسیه بیشترین سهم را در تجارت بین اتحادیه اروپا و روسیه داشته است. این شش گروه شامل گاز، نفت، زغال سنگ، روغن صنعتی، آهن و فولاد و انواع کودها بوده است. پس از شروع جنگ روسیه-اوکراین اتحادیه اروپا محدودیت‌هایی برای واردات زغال سنگ و روغن‌های صنعتی ایجاد کرد. همچنین اتحادیه محدودیت‌هایی نیز برای آهن و فولاد و کودها ایجاد کرد که البته این محدودیت‌ها شامل همه محصولات این گروه‌ها نمی‌شود. این محدودیت‌ها باعث افت شدید واردات این محصولات از روسیه شد، هرچند عوامل دیگری نیز می‌توانست در این زمینه نقش داشته باشد. نکته قابل تأمل اینکه، حتی برای واردات محصولی همچون نیکل نیز که هیچ محدودیتی وجود نداشت، واردات آن به میزان قابل توجهی کاهش یافت. در بخش زغال سنگ، واردات این محصول از روسیه با ۴۵ درصد کاهش در سال ۲۰۲۲ تقریباً در حال صفر شدن در سال ۲۰۲۳ است. طبق یورواستات، ارزش واردات گاز طبیعی اتحادیه اروپا از روسیه بین ژانویه ۲۰۲۱ و مارس ۲۰۲۲ به طور قابل توجهی افزایش یافت؛ چرا که

حذف روسیه از بازار نفت اتحادیه اروپا

داده‌های یورواستات نشان می‌دهد واردات نفت اتحادیه اروپا از روسیه از نظر ارزش تجاری بین ژانویه ۲۰۲۱ و فوریه ۲۰۲۲ به دلیل افزایش قیمت‌های بیش از دو برابر شده است. همچنین در سال ۲۰۲۱ روسیه بزرگترین تامین کننده نفت اتحادیه اروپا بوده است اما پس از شروع جنگ روسیه-اوکراین، واردات اتحادیه اروپا از روسیه به شدت کاهش یافته است، به طوری که سهم روسیه در سه ماهه اول سال

دو برابر شدن واردات چینی‌ها از روسیه

با اعمال محدودیت‌های تحریمی علیه نفت و گاز و کالاهای روسی، روس‌ها به سراغ شرکای دیگر خود رفته‌اند. این شرکا از جمله شامل چین، هند، ترکیه، برزیل و برخی کشورهای شرق آسیا هستند. یکی از کشورهای مهمی که سهم قابل توجهی در تجارت روسیه دارد، کشور چین است. طبق آمارهای گمرک چین؛ واردات این کشور در ۶ ماهه نخست سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۱ همواره حول و حوش ۳۰ میلیارد دلار بوده اما در ۶ ماهه نخست ۲۰۲۲ این مقدار به بیش از ۵۱ میلیارد دلار و در ۶ ماهه نخست اسما ۶۲٫۳ میلیارد دلار رسیده است. در بخش صادرات نیز صادرات چین به روسیه در ۶ ماهه نخست سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ حول و حوش ۲۲ تا ۲۹ میلیارد دلار بوده که این مقدار حالا با جهش ۱۳۸ درصدی به ۵۲ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار رسیده است. مفهوم این اعداد آن است که روس‌ها کاهش واردات از اتحادیه اروپا در محصولات صنعتی و تولیدات کارخانه‌ای را از بازار چین تأمین می‌کنند که این موضوع تسویه ارزی را نیز در شرایط تحریمی برای روس‌ها آسان تر کرده

۹ برابر شدن واردات هند از روسیه

هندی‌ها که زمانی مستعمره انگلیس بودند، از سال ۲۰۲۲ با جا گذاشتن انگلیس به پنجمین اقتصاد بزرگ جهان تبدیل شده‌اند. پیش‌بینی‌ها این است که هند در چند سال آتی حتی به سومین اقتصاد بزرگ جهان نیز تبدیل شود. جمعیت عظیم، نیروی کار ماهر و فنی زیاد، کارگران همه‌جا حاضر در بازارهای بین‌المللی و رشد شگفت‌آور در حوزه‌های مختلف، حالا مشخصه هندوستان است. آنها زمانی با ریسورسوم عجیب و غریب، خدایگان بی‌شمار، سینمای تخیلی و چهره کریه‌فرد در جهان شناخته می‌شدند، اما هندی‌ها حالا با تبدیل شدن به یکی از بزرگ‌ترین ارقام سال‌های گذشته، دار جهان را شگفت‌زده می‌کنند. آمارها نشان می‌دهد یکی از بزرگان جنگ روسیه-اوکراین، شاید هند باشد. البته در اینجا

رشد تجارت روسیه با ترکیه و برزیل

پس از تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا علیه روسیه حجم تجارتش را با این کشور افزایش داده، کشور برزیل است. براساس آمارها، در سال ۲۰۲۲ تجارت بین برزیل و روسیه به رکورد بالایی رسید و مجموع تجارت دو کشور رکورد ۹٫۶ میلیارد و ۸۱۲ میلیون دلار را به ثبت رساند که نسبت به سال قبل ۳۵ درصد افزایش نشان را می‌داد. صادرات برزیل در این دوره ۲۴٫۷ درصد رشد کرد و به حدود ۲ میلیارد دلار رسید. از سوی دیگر، صادرات روسیه به برزیل با ۳۷٫۸ درصد افزایش به حدود ۷٫۹ میلیارد دلار رسید.

مهار تورم با سیاست پولی فعال

شد و تأثیراتی که بر انتظارات تورمی و نرخ ارز بر این کشور وارد کرد، تورم در روسیه در ماه‌های بعد از جنگ روندی کاهش‌ی داشته باشد به طوری که تورم ۱۷٫۸ درصدی در آوریل ۲۰۲۲ (یک ماه بعد از جنگ) به ۲٫۵ درصد در آوریل ۲۰۲۳ رسید. در این زمینه نکته‌ای که وجود دارد آن است که نباید این سیاست را بدون توجه به ملاحظات اقتصاد کلان روسیه، برای کشوری مانند ایران تجویز کرد. زیرا اساساً در کشورهایی با تورم‌های بالا با جهش‌های نرخ ارز، مهار تورم ملاحظات بسیار متفاوتی دارد.

کاهش ۱۴۰ میلیارد دلاری ذخایر ارزی روسیه

بعد از آغاز جنگ، اتحادیه اروپا و آمریکا تحریم‌هایی در جهت محدود کردن روسیه در استفاده از ذخایر ارزی‌اش اعمال کردند. این تحریم‌ها سبب شد ذخایر ارزی روسیه نزدیک به ۴۰ میلیارد دلار کاهش یابد. در واقع ذخایر ارزی روسیه که در پایان سال ۲۰۲۱، تقریباً ۶۳۲ میلیارد دلار بود در سال ۲۰۲۲ به ۵۸۰ میلیارد دلار سقوط کرد. طبق آخرین آمار، ذخایر ارزی روسیه در سال ۲۰۲۳ نزدیک ۵۸۶ میلیارد دلار است. با وجود این تحریم‌ها کاهش قابل توجه ذخایر ارزی، روسیه توانسته است تا حد بسیار خوبی ارزش پول ملی خود را حفظ کند. یکی از اقداماتی که روسیه را در برابر کاهش ارزش پول ملی مصون داشت کنترل بسیار سفت و سخت حساب سرمایه بعد از تحریم‌ها بود. در همان فوریه ۲۰۲۲ که تحریم‌های اروپا و آمریکا آغاز شد، ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه دستوراتی برای کنترل حساب سرمایه این کشور